

FORAN ET DEBAT-EFTERÅR EN KONGSTANKE DER IKKE MÅ SABOTERES

Af Jørgen Felbo

Der er lagt op til et spændende Grønlands-efterår. Oplægget er sket gennem foredrag og gennem artikler også her i tidsskriftet. En række debattører har sat spørgsmålstegn ved den nuværende Grønlands-politik, ja, nogle har forkastet den som ubrugelig og for grønlænderne skadelig.

Nu kan man i denne og næste måned vente fire store udsendelser i fjernsynet om grønlandske emner, senere – i oktober – er der planlagt en såkaldt „Grønlands-høring“ i fjernsynet, og endelig kan man, vel i løbet af årets sidste måneder, vente den Grønlands-debat i Folketinget, der tidligere er blevet varslet af statsministeren.

Det synes givet, at tvivlen og kritikken vil få en fremtrædende plads ved alle disse lejligheder.

Tidligere præst i Grønland, højskolelærer Mads Lidegaard er vel den, der mest stilfærdigt tankevækkende har bidraget til at bringe spørgsmålet om en nødvendig revision frem. I et foredrag i Grønlandsk Selskab (aftrykt her i tidsskriftet i juni) har han f. eks. foretaget en gennemgang af hele det „sæt af falske forestillinger“, der efter hans mening har været bestemmende for dansk indsats i Grønland i den nye tid. Hans udgangspunkt er en understregning af, at *ingen* kan udpeges som syndebuk i forbindelse med den gennemførte indsats. *Alle* er skyldige, siger Lidegaard. Derfor må alle være interesseret i at få det rettet, der er gjort forkert.

Det synes af Mads Lidegaards foredrag at fremgå, at han gerne ser en kursændring hurtigt. Han nævner således 10 punkter, som han gerne ser gældende for „enhver fremtidig indsats i Grønland“. Han ønsker altså et egentligt sporskifte nu.

Men allerede her synes han at komme i strid med sig selv. Lidegaard nævner nemlig (under sit revisionspunkt 8), at „alt må gøres for at få den brede (grønlandske) befolkning med i udviklingen – og før da bør ingen afgørende valg træffes fra grønlandsk side“.

Da Lidegaard tidligere har ladet skinne igennem, at han i virkeligheden ikke regner det nuværende grønlandske landsråd og landsdelens politikere for repræsentative, da de mere eller mindre tilhører den lille dansksprægede grønlandske elite, den man også støttede sig til i kolonitiden, er situationen altså den, at Lidegaard på den ene side ønsker hurtige ændringer, men på den anden side ikke ønsker revisionsbeslutninger, før der er sket en politisk aktivisering af den grønlandske brede befolkning, – noget der nok kan tage sin tid. Noget kunne således tyde på, at en dansk diskussion nu løber i fare for at ske hen over hovederne på grønlænderne, der derefter i stedet for en „teknisk-betonet storebror“ evt. blot ville få en „filosofisk-betonet storebror“. Det er næppe Lidegaards ønske.

Et væsentligt punkt i den debat, der lægges op til, må være at få mobiliseret en virkelig grønlandsk modpart til den danske debatgruppe.

En anden fare i den kommende debat må påpeges. Lidegaard ønsker en „neddæmpning af aktiviteten“ i Grønland, „en klar sammenhæng mellem befolkningens ydelse (i Grønland) og den udefra kommende bistand“. Forstås de lidegaardske synspunkter ikke i Grønland, vil den hele sag deroppe kunne opfattes som en økonomisk nedskæringsappel, pynteligt opstadset med humane talemåder. Og i Folketinget kan tankerne blive grebet med begejstring, ikke fordi de forstås, men fordi man ser en gunstig genvej til statsbesparelser. Og det oven i købet besparelser, der er menneskeligt motiveret på det mest overbevisende. Ender debatten der, vil den være skadelig både i Grønland og Danmark. Også her gælder det altså, at de nye tanker bringes så forståeligt og fyldigt frem, at de vurderes både her og der efter deres virkelige indhold.

Videre må man påpege, at en debat-aktivitet omkring Grønland fremført i dansk fjernsyn og danske aviser og i Folketinget, uden at denne debat munder ud i noget konkret, blot vil kunne være et vældigt slag i luften, hvis eneste resultat bliver øget usikkerhed om fremtiden i Grønland og en vis modvilje og irritation med skelen til muligheden for skattebesparelser i dansk offentlighed. Man må formentlig på et tidligt tidspunkt – det kan ikke ske for snart – gøre sig klart, i hvilket brændpunkt man ønsker at ende, når den annoncerede debataktivitet i TV og Folketing er ebbet ud.

Ønsker man en ny kommission? Ønsker man – på mindre traditionel vis – at få skabt, ved Folketingets hjælp, en arbejdsgruppe, sammensat af politikere, grønlandsdebattører og videnskabsmænd, der skal vurdere debattens indlæg og til syvende og sidst indkøge det hele i et eller flere forslagskomplekser, der så kan gå til politisk bedømmelse? Får man ikke samlet de mange spredte tråde, ender det hele med forvirring.

Spørgsmålet om at få mobiliseret en grønlandsk modpart i debatten har været nævnt. Her må det ses i øjnene, at man i dag – og i overskuelig fremtid – ikke reelt vil have anden mulighed end det folkevalgte grønlandske landsråd. Men – hvis denne modpart accepteres – hvordan bringes landsrådet ind i billedet? Hidtil har der ikke været særlige tegn til, at landsrådet beskæftiger sig med „de nye tanker“, som om de var et betydningsfuldt og påtrængende fænomen. Tværtimod står landsrådet som garant for praktisk taget hele den udvikling, som nu kritiseres så livligt – i Danmark. Fra landsrådets side har det i hvert fald ikke været krav om mindre aktivitet og mindre investeringer, der har lydt højest.

Men en tanke om – i mangel af bedre havelse – at „regere“ hen over hovedet på landsrådet vil næppe være hensigtsmæssig. En nyorientering, der ikke godkendes fra landsrådets side, vil ikke have store udsigter til at sætte sig gunstige spor. Tværtimod vil der være udsigt til, at den lægges for had, stemples som en dansk given-op og som manglende respekt netop for grønlandske ønsker.

Landsrådet – og efterhånden andre grønlandske organismer – må altså inddrages fra debattens start.

Til de her nævnte problemer i forbindelse med en evt. nybesindelse i forhold til udviklingen i Grønland kommer, at tilhængere og modstandere af den hidtil fulgte kurs begge i realiteten står på tynd is. Sagen er jo den, at man hidtil har handlet og nu planlægger at revidere uden et virkeligt kendskab til, hvad der menes og tænkes i Grønland, hvordan behovene føles, hvordan tingene har virket og vil virke etc. Nu hævner det sig, at samfundsvidenskabelige undersøgelser så længe har været lagt på hylden i Grønland!

Lidegaard mener, at der bør handles beslutsomt og hurtigt. Men skal der ikke handles uden kendskab til tingenes natur og uden nær kontakt med en virkelig grønlandsk opinion, kan der næppe handles hurtigt. Man må jo først have det videnskabelige materiale tilvejebragt – og det tager tid – og man må have skabt en grønlandsk folkelig-politisk aktivitet – og det tager formentlig endnu længere tid.

Alt i alt er der altså grund til at fare varligt og med betænkning i de kommende måneder. Ellers kunne man komme til at kaste barnet ud med vaskevandet. På den anden side er der i det sidste år kommet så meget tankevækkende nyt stof frem om grønlandske forhold og udviklingen i Grønland, at det ville være sørgeligt, hvis man lod varsomhed og betænkning lede til afvisning og apati.

Noget tyder på, at man igen i Grønland – som det synes at ske med 10 års mellemrum – er ved at komme til en korsvej.

Det må være rigtigt at standse op og undersøge den vej, der skal følges i fremtiden – uden fnysende bedreviden fra nogen side.

Det *må* være muligt at kombinere „drømmen om rigsheden“ (som Lidegaard omtaler uden alt for stor kærlighed) med skabelsen af et harmonisk samfund i Grønland, med skabelsen af et Grønland, der „er sig selv“.

Denne kombination må angive det efterstræbte, når Grønlands-sagen nu igen synes at skulle undergives en debat om midler og mål. At negligere det ene eller det andet af de to elementer i denne kombination vil være at sabotere en kongstanke.